

ოჯახში ძალადობის სამართლებრივი რეგულირება საქართველოში

ვახტანგი მურადაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი

ელფოსტა : v.muradashvili@gmail.com

აბსტრაქტი

ოჯახში ძალადობა თანამედროვე სამყაროს გამოწვევას წარმოადგენს და გამონაკლისი არც საქართველოა. ბოლო დროს საკმაოდ გახშირდა ოჯახში ძალადობის ფაქტები და მიუხედავად სახელმწიფოს მცდელობისა, აღკვეთოს ოჯახში ძალადობა, რისთვისაც არაერთი საჭირო საკანონმდებლო ცვლილება განხორციელდა, საკმარისი არ არის და სტატისტიკა სულ უფრო მზარდია. შესაბამისად მნიშვნელოვანია, გაანალიზდეს თანამედროვე და აქტუალური მიდგომები ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ეფექტური ბრძოლისათვის.

წინამდებარე სტატიის მიზანია, შეძლებისდაგვარად წარმოაჩინოს და ასახოს მეტად პრობლემატური და მნიშვნელოვანი საკითხები, რომლებიც ახასიათებს ოჯახში ძალადობას თანამედროვე საქართველოში. გამოკვეთოს და ახლებურად გააანალიზოს ის დადებითი და უარყოფითი ასპექტები, რომლებიც დამახასიათებელია დღევანდელი ქართული საზოგადოების, სახელმწიფო უწყებების, საკანონმდებლო ბაზისა თუ ოჯახში ძალადობის მონაწილეთათვის, რათა ეფექტურად აღიკვეთოს ოჯახში ძალადობა.

საკვლევი თემის აქტუალურობიდან გამომდინარე, კვლევის ფარგლებში გამოყენებულია ისტორიული, მიმოხილვითი, შედარებით-სამართლებრივი, სისტემური და ფორმალურ-ლოგიკური მეთოდები, რომლებიც საშუალებას იძლევა სისტემურად და შინაარსობრივად შეფასდეს საკვლევი თემის აქტუალური პრობლემები.

სტატიაში განხილულია ოჯახში ძალადობის არსი და ძალადობის ფორმები. გაანალიზებულია ოჯახში ძალადობის მაპროვოცირებელი მიზეზები და ფაქტორები. კრიტიკულად შეფასდა არსებული საკანონმდებლო ბაზა და გამოიკვეთა არსებული ხარვეზები. მეტი თვალსაჩინოებისათვის მოყვანილი და გაანალიზებულია სტატისტიკური ინფორმაცია, სასამართლო გადაწყვეტილებები, როგორც საქართველოს საერთო სასამართლოების, აგრეთვე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკებიდან.

საკვანძო სიტყვები: ძალადობა, სასამართლო პრაქტიკა, პრევენცია

Legal Regulations of Domestic Violence in Georgia

Muradashvili Vakhtangi

PhD student at Faculty of Law at Ivane Javakishvili Tbilisi State University

E-mail: v.muradashvili@gmail.com

ABSTRACT

Domestic violence is a challenge for the modern world and Georgia is no exception. Recently, the cases of domestic violence have become quite frequent and legislative changes made by the state for the purpose of preventing domestic violence, are not enough and the statistics are growing. Therefore, it is important to analyze modern and topical approaches to effectively combat domestic violence.

The purpose of this article is to present and reflect as much as possible the most problematic and important issues that characterize domestic violence in modern Georgia. Identify and re-analyze the positive and negative aspects that are characteristic of the current Georgian society, state agencies, legislative base or participants of domestic violence, in order to effectively prevent domestic violence.

Due to the momentousness of the research topic, the research uses historical, review, comparative, systemic and formal-logical methods, which allow to systematically and substantively assess the current problems of the research topic.

The article discusses the essence of domestic violence and forms of violence. Causes and factors provoking domestic violence are analyzed. The existing legal framework was critically assessed and the existing gaps were identified. Statistical information and court decisions of the Common Courts of Georgia, as well as the case law of the European Court of Human Rights are presented and analyzed for more information.

KEY WORDS: Violence, Judicial practice, Prevention

შესავალი

სამყაროს შექმნიდან მოყოლებული ადამიანთა მოდგმა ვითარდება და იცვლება დედამიწის ყოველწლიურწრებრუნვასთანერთად. თავისთავად წარმოიშვება და მუდმივ ცვალებადობას განიცდის ადამიანთა სოციალური ინსტიტუციები და ურთიერთობები. აღნიშნული ცვლილებების შედეგს წარმოადგენს სამოგადოების ერთ-ერთი და ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტიტუტის შემნა და განვითარება, რასაც ოჯახი ჰქვია. თავისთავად ოჯახი საკმაოდ რთული და მრავალმხრივი წარმონაქმნია, ვინაიდან საოჯახო ურთიერთობები დაკავშირებულია ოჯახის თითოეული წევრის ინდივიდუალურ შინაგან სამყაროსთან, სუბიექტურსა თუ ობიექტურ განცდებთან, კერძო და საერთო საკითხებთან, ინტიმურ ცხოვრებასთან და ა.შ. „ოჯახში ერთმანეთს ერწყმის ბუნებრივ-ბიოლოგიური და მატერიალურ ეკონომიკური სანყისები“,¹ რითაც ოჯახის სახელმწიფოს ემსგავსება. არისტოტელე წერდა, რომ „სახელმწიფო დიდი ოჯახია, რომელიც მრავალი პატარა ოჯახისაგან შედგება“.² შესაბამისად, თითოეულ მცირე ოჯახში წარმოქმნილი პრობლემები აისახება მთლიანად სამოგადოებასა და სახელმწიფოზე.

თანამედროვე სამყაროში ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრობლემას წარმოადგენს ოჯახში ძალადობა, რომელიც საფრთხეს უქმნის მომავალი თაობების ნორმალურ პირობებში აღზრდას, ვინაიდან ოჯახის როლი დიდა არა მხოლოდ კონკრეტული ინდივიდისათვის, არამედ მთლიანად სამოგადოებისათვის. სამოგადოება ხომ სწორედ ინდივიდთა ერთიანობაა, ინდივიდთა, რომელნიც ოჯახში იზადებიან და ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს ნაწილსაც იქ ატარებენ. სწორედ ოჯახი ბადებს ყოველგვარ ცხოველმყოფელ აღქმას სიცოცხლისა და ბედნიერებისა, რომლის გარეშეც წარმოუდგენელია ადამიანის აბსოლუტური და ჭეშმარიტი განცდა ამქვეყნიური ცხოვრებისა. თავის მხრივ კი ოჯახში ძალადობა ანგრევს და მიუწვდომელ არასრულფასოვნებად აქცევს კონკრეტული ინდივიდის, ოჯახის, სამოგადოებისა თუ სახელმწიფოს სწრაფვას ღირსეული და ბედნიერი ცხოვრებისაკენ.

¹ შენგელია, რ. და შენგელია, ე., 2015. საოჯახო და მემკვიდრეობის სამართალი (თეორია და პრაქტიკა). თბილისი: მერიდიანი, გვ.11.

² კუკავა, თ., „მოარგმნ.“ 1995. არისტოტელე, პოლიტიკა. ნაწილი პირველი. თბილისი: გვ.13.

1. ოჯახში ძალადობის არსი

ოჯახში ძალადობა ერთ-ერთი სერიოზული და ყველაზე გავრცელებული ძალადობის ფორმაა თანამედროვე მსოფლიოში. იგი სამოგადოების ყველა ფენას მოიცავს და ყველა დროის ნებისმიერ სამოგადოებასა და სახელმწიფოში არსებობს. ოჯახში ძალადობა არ ცნობს ინდივიდის სოციალურ წარმომავლობას, ეროვნებას, რასასა თუ რელიგიას. შესაბამისად, სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებული სიმწვავით იჩენს თავს, რაც განპირობებულია ამა თუ იმ სახელმწიფოსთვის დამახასიათებელი ჩვეულებებით, ტრადიციებით, საკანონმდებლო ნორმებით, კულტურულ-სოციალური, ეკონომიკური და რელიგიური ასპექტებით. ხოლო თავად ძალადობის სიხშირესა და სიმწვავეს განაპირობებს კონკრეტულ ქვეყანაში არსებული სტერეოტიპული დამოკიდებულებები და ინდივიდთა გენდერული როლი სოციუმში.

„ოჯახში ძალადობა - ძალადობის ყველა სხვა სახისაგან იმით განსხვავდება, რომ ის ერთმანეთთან ახლო ურთიერთობაში მყოფ ადამიანებს შორის ხორციელდება. მართალია, ძალადობის ნებისმიერ შემთხვევაში მსხვერპლი ტრავმირებულია, მაგრამ ოჯახში განხორციელებული ძალადობისას ტრავმირებულობის ხარისხი მეტია, რადგან ამ შემთხვევაში მოძალადისათვის მსხვერპლი მუდმივად მისაწვდომია და მას შეუძლია ნებისმიერ დროს განახორციელოს განმეორებითი თავდასხმა“.³

ოჯახში ძალადობის მხრივ, არც საქართველოა გამონაკლისი და საკითხი საკმაოდ აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს. სწორედ საკითხის აქტუალურობამ განაპირობა, რომ 2006 წლის 09 ივლისს მივიღეთ საქართველოს კანონი „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“⁴, რომელიც წინ გადადგმული ნაბიჯი იყო, ოჯახში ძალადობის აღკვეთის კუთხით. აღნიშნულ კანონში არაერთი ცვლილება განხორციელდა და დღეს მოქმედ ვერსიად „ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების

³ მებრეველი, ლ., 2017. ოჯახში ძალადობა და მსხვერპლის ფსიქოლოგიური მდგომარეობის ასპექტები. სისხლის სამართლის აქტუალური საკითხები, 2, მერიდიანი, გვ. 57.

⁴ საქართველოს კანონი ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=0>> [წვდომის თარიღი 20 მაისი 2021].

შესახებ” ჩამოყალიბდა, რომლის მე-3 მუხლში მოცემულია ოჯახში ძალადობის ლეგალური დეფინიცია. კერძოდ: „ოჯახში ძალადობა გულისხმობს ოჯახის ერთი წევრის მიერ მეორის კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევას უგულვებელყოფით ან/და ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, სექსუალური ძალადობით ან იძულებით”.⁵ კონსტიტუციურ უფლებებსა და თავისუფლებებში მოიაზრება ყველა ის უფლება, რომელიც გარანტირებულია საქართველოს კონსტიტუციით.

ოჯახში ძალადობის აღნიშნული განმარტება სრულად შეესაბამება ოჯახში ძალადობის ცნების საერთაშორისო განმარტებას, რომელიც მოცემულია „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის“⁶ მე-3 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტში, რომლის მიხედვითაც, „ოჯახში ძალადობა გულისხმობს ფიზიკური, სექსუალური, ფსიქოლოგიური თუ ეკონომიკური ძალადობის ყველა აქტს, რომლებიც ხდება ოჯახში თუ შინაურ წრეში, ან ყოფილ ან ამჟამინდელ მეუღლეებსა თუ პარტნიორებს შორის, მიუხედავად იმისა, დამნაშავე პირი მსხვერპლთან ერთად ერთ საცხოვრებელში ცხოვრობს თუ არა”.

2. ძალაუფლება და კონტროლი, როგორც ოჯახში ძალადობის გამომწვევი ფაქტორები

„ოჯახში ძალადობას აქვს როგორც სისხლისსამართლებრივი, აგრეთვე სოციოლოგიური განმარტება, რომლის მიხედვით, ოჯახში ძალადობა განისაზღვრება, როგორც ძალაუფლებისა და კონტროლის სისტემატიური მეთოდი, რომელსაც ახორციელებს ერთი პირი სხვის წინააღმდეგ ძალადობის სხვადასხვა ტაქტიკის გამოყენებით”.⁶ „ოჯახში ძალადობის გამომწვევ მიზეზად ხშირად ასახელებენ

უმუშევრობას, ალკოჰოლს ან ფსიქიკურ დაავადებებს. თუმცა, ეს ყველაფერი მხოლოდ და მხოლოდ ძალაუფლებისა და დომინირებისათვის მიმართული კარგად დაგეგმილი ქმედებებია. მოძალადემ იცის, თუ როდის, რა დოზითა და საშუალებით იძალადოს მსხვერპლზე, რათა მიაღწიოს საწადელს - მოპოვოს და შეინარჩუნოს კონტროლი მსხვერპლზე”.⁷ ძალადობა ხშირად გამოიყენება სხვა ინდივიდზე ძალაუფლებისა და კონტროლის განხორციელების მიზნით. ოჯახში ძალადობა, როგორც წესი, მოიცავს ძალადობრივ და იძულებით ქცევებს, როგორებიცაა: ფიზიკური, ფსიქოლოგიური ან სექსუალური ძალადობა. ტიპური ოჯახში ძალადობა ხშირად იწყება დაშინებით, დამცირებით, მუქარით, მათ შორის თვითდაზიანების მიყენების მუქარის ჩათვლით. ძალადობას საფუძვლად უდევს სხვა პირის ცხოვრებაზე კონტროლის დამყარება იზოლაციით, მანიპულირებით, პირადი არჩევანის თავისუფლების შეზღუდვით. ძალადობის ტიპური ფორმა შიძლება ასევე შეიცავდეს ეკონომიკურ ძალადობას, ფინანსური დამოუკიდებლობის შეზღუდვითა და ეკონომიკური გადანაწევრების გაკონტროლებით. ამ სახის ძალადობრივი ქცევა არ შეიძლება ჩაითვალოს არარეგულარულ და განცალკევებულ მოვლენათა სერიად, ვინაიდან ფაქტობრივი ძალადობა ხშირად თვეების ან წლების დაშინებისა და კონტროლის საბოლოო შედეგია.⁸

ძალაუფლებისა და კონტროლის უკეთ წარმოსაჩვენად, 90-იან წლებში შეიქმნა ე.წ. ძალაუფლებისა და კონტროლის ბორბალი, ოჯახში ძალადობის ინტერვენციის (DAIP) პროგრამის ფარგლებში. როგორც ძალაუფლებისა და კონტროლის ბორბალი ცხადყოფს, არსებობს იძულების სხვადასხვა ფორმა და ხერხი, რომლებიც შეიძლება მოძალადემ სისტემურად გამოიყენოს მსხვერპლზე ძალაუფლებისა და დომინირების მოსაპოვებლად და შესანარჩუნებლად. სამუხაროდ, იძულების მრავალი ფორმა რჩება „უხილავი“ და ძნელად ამოსაცნობი როგორც თავად მსხვერპლისათვის, ასევე სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებისათვისაც, როგორებიცაა:

- ემოციური დათრგუნვა;

⁵ მუხლი 3, საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=17#!>> [წვდომის თარიღი 20 მაისი 2021].

* აღნიშნული კონვენცია 2017 წლის 1-ლი სექტემბრიდან არის ძალაში შესული და მოქმედებს საქართველოში.

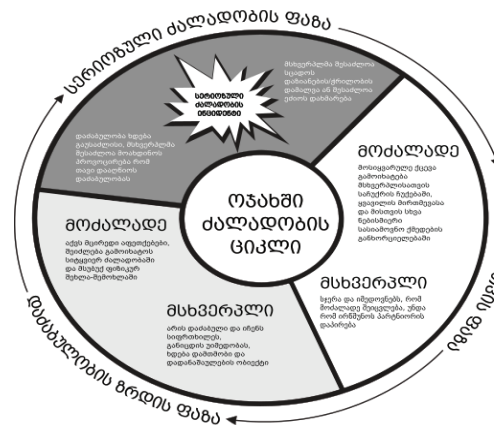
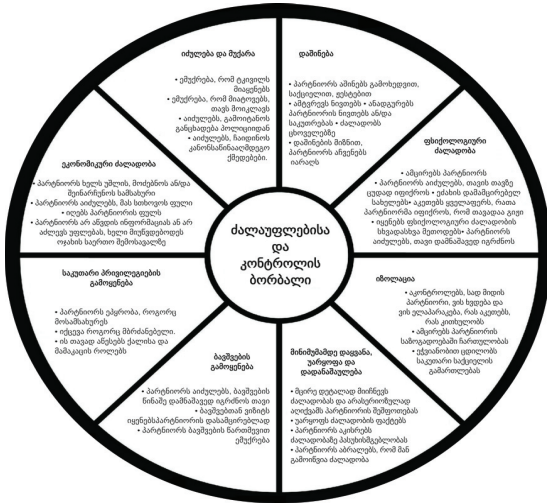
⁶ Okeric'-Zaid, A., 2016. Practice Guide: Domestic Violence Addendum to the Judicial Violence Case Evaluation in Bosnia and Herzegovina, Sarajevo, გვ. 9.

⁷ Council of Europe, 2016. Preventing and Combating Domestic Violence against Women, A learning resource for training law enforcement and justice officers, გვ. 5.

⁸ Council of Europe, Stop Domestic Violence against women. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომი: <https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Aboutdomesticvio_en.asp> [წვდომის თარიღი 18 ივნისი 2021].

- უკიდურესი ეჭვიანობა;
- ეკონომიკური თავისუფლების შეზღუდვა;
- ოჯახის, მეგობრებისა და საზოგადოებისაგან მსხვერპლის იზოლირება და სხვა.

კიდევ უარესი არ მოხდა. აღნიშნულის შემდეგ მოძალადე ცდილობს „გამოსწორებას“ და მსხვერპლის შემორიგებას, რასაც მე-3 ფაზა, ანუ ე.წ. „თაფლობის თვე“ ეწოდება, როდესაც მოძალადე მშვიდი და

ოჯახში ძალადობის ციკლი¹²

ძალაუფლებისა და კონტროლის ბორბალი⁹

გარდა გემოაღნიშნულისა ოჯახში ძალადობისათვის დამახასიათებელია ე.წ. ძალადობის ციკლი, რაც გულისხმობს იმას, რომ ძალადობას გააჩნია დინამიკური და არა სტატიკური ხასიათი, რომელსაც გარკვეული კანონზომიერებით ახასიათებს განმეორებითობა. კერძოდ 1-ლი ფაზა გულისხმობს დაძაბულობის ზრდას მსხვერპლსა და მოძალადეს შორის, რა დროსაც მცირედ ფიზიკურ ან ფსიქოლოგიურ ძალადობას შესაძლოა ჰქონდეს ადგილი, რაც გამოიხატება მოძალადის აღშფოთებაში, დაძაბულობასა და ყველაფრით უკმაყოფილებაში.¹⁰ აღნიშნულ ფაზაში, თუ მსხვერპლს უკვე გამოცდილი აქვს ძალადობა, შესაძლოა გარკვეული ხრიკებით სცადოს თავი დააღწიოს მე-2 ფაზას, სერიოზულ ძალადობის ინციდენტს, რომელიც შესაძლოა 2- დან 24 საათის განმავლობაში გაგრძელდეს.¹¹ სერიოზული ინციდენტის შემდეგ მსხვერპლები ხშირად მადლიერები არიან, მიუხედავად მათი დამიანების სიმძიმისა, იქიდან გამომდინარე, რომ

მოსიყვარულეა. აღნიშნულით კი მსხვერპლს მისი გამოსწორების იმედი უჩნდება და ხშირად საჩივარიც კი გამოაქვს შესაბამისი უწყებიდან. თაფლობის თვის შემდეგ კვლავ იწყება დაძაბულობის ზრდა და მეორდება ციკლი. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ყოველთვის არ ექვემდებარება აღნიშნულ ციკლს ძალადობრივი ქმედებები.¹³

3. უმეაკავებელი, ღამცავი ორღერები და მათი ზამოყენების სტატისტიკა

ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის 1-ლი პუნქტის მიხედვით, ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის ფაქტზე ოპერატიული რეაგირებისათვის უფლებამოსილი ორგანოს მიერ მსხვერპლის დაცვისა და მოძალადის გარკვეული მოქმედებების შეზღუდვის უზრუნველსაყოფად შესაძლებელია დროებითი ღონისძიების სახით გამოიცეს შემაკავებელი ან დამცავი ორდერი. ამავდროულად მე-2 და მე-3

⁹ ძალაუფლებისა და კონტროლის ბორბალი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://allaboutyou.ge/ძალაუფლებისა-და-კონტროლი/>> [წვდომის თარიღი 18 ივნისი 2021].
¹⁰ Preventing and Responding to Domestic Violence, Trainee’s manual for law enforcement and Justice Sectors in Vietnam, Hanoi: 2011, 2nd Ed., გვ. 31.
¹¹ მესხი, მ., 2011. ოჯახში ძალადობა - პრობლემის მორალური და სამართლებრივი ასპექტები. საერთაშორისო სამართლის ჟურნალი, 1, გვ. 65.

¹² Preventing and Responding to Domestic Violence, Trainee’s manual for law enforcement and Justice Sectors in Vietnam, Hanoi: 2011, 2nd Ed., გვ. 31.
¹³ იქვე. გვ. 32.

პუნქტები განმარტავენ დამცავი და შემაკავებელი ორდერების რაობას, კერძოდ, დამცავი ორდერი არის პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით გამოცემული აქტი, რომლითაც განისაზღვრება მსხვერპლის დაცვის დროებითი ღონისძიებები და სათანადო წერილობითი ფორმით განცხადების რეგისტრაციიდან 10 დღის ვადაში სასამართლო იღებს გადაწყვეტილებას ორდერის გამოცემის, გაუქმების ან ვადის გაგრძელების შესახებ. ხოლო შემაკავებელი ორდერი არის პოლიციის უფლებამოსილი თანამშრომლის მიერ გამოცემული აქტი, რომლითაც განისაზღვრება ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში მსხვერპლის დაცვის დროებითი ღონისძიებები, რომლებიც გამოცემისთანავე ამოქმედდება და 24 საათის განმავლობაში ეგზავნება/ჰბარდება მოძალადესა და მსხვერპლს. აღსანიშნავია, რომ ზემოაღნიშნული კანონის მე-10 მუხლსა და საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 2113-ე, 2114-ე და 2115-ე პრიმა მუხლებში გათვალისწინებულია დამცავი და შემაკავებელი ორდერების გამოცემისა და გასაჩივრების წესები.

ზემოაღნიშნული კანონის მე-11 მუხლის მიხედვით დამცავი და შემაკავებელი ორდერების გამოცემის მოთხოვნის უფლება აქვს მსხვერპლს, მსხვერპლის ოჯახის წევრს ან/და მსხვერპლის თანხმობით - სოციალურ მუშაკს, ან პირს, რომელიც მსხვერპლს სამედიცინო, იურიდიულ, ფსიქოლოგიურ დახმარებას უწევს, ხოლო არასრულწლოვნის მიმართ ძალადობის შემთხვევაში, აგრეთვე მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს. გარდა ზემოაღნიშნულისა, პოლიცია უფლებამოსილია საკუთარი ინიციატივითაც გამოსცეს შემაკავებელი ორდერი, თუ არსებობს საკმარისი საფუძველი ვარაუდისათვის, რომ შეიძლება დაირღვეს პირის კონსტიტუციური უფლებები და თავისუფლებები. ზემოაღნიშნული კანონის მე-12 მუხლი ადგენს დამცავი და შემაკავებელი ორდერების მოქმედების ვადებს, კერძოდ, დამცავი ორდერის მოქმედების ვადა განისაზღვრება 6 - თვემდე ვადით და მისი მოქმედების კონკრეტულ ვადას ადგენს სასამართლო, ხოლო შემაკავებელი ორდერის მოქმედების ვადა განსაზღვრულია ერთ თვემდე ვადით. აგრეთვე სასამართლოს პრეროგატივას წარმოადგენს დამცავი ორდერის მოქმედების ვადის შეცვლა და შეუძლია დამცავი ორდერის მოქმედების პერიოდში სათანადო საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში გაახანგრძლივოს დამატებით არა უმეტეს 3 თვისა, ხოლო, თუ მხარეები შერიგდებიან,

მათ აქვთ უფლება მიმართონ სასამართლოსა და პოლიციის უფლებამოსილ თანამშრომელს დამცავი ან შემაკავებელი ორდერის მოქმედების გაუქმების მოთხოვნით. თავის მხრივ, სათანადო უფლებამოსილების მქონე ორგანო საქმის ყოველმხრივი და სრულყოფილი შესწავლის შემდეგ იღებს გადაწყვეტილებას დამცავი და შემაკავებელი ორდერის მოქმედების გაუქმების შესახებ. ამასთან, მსხვერპლისა და მოძალადის შერიგება არ აფერხებს დამცავი და შემაკავებელი ორდერების გამოცემასა და/ან მოქმედებას, თუ არსებობს მსხვერპლის ან მისი ოჯახის წევრის მიმართ ძალადობის ჩადენის საფრთხე, ან წინააღმდეგობაში მოდის მსხვერპლისა და მისი ოჯახის წევრის, განსაკუთრებით არასრულწლოვნის, კანონიერ ინტერესებთან. მისასაღმებელია, რომ ზემოაღნიშნული კანონის მე-16 მუხლი ავალდებულებს სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებს, ოჯახში ძალადობის ფაქტის შესახებ ინფორმაციის მიღების შემთხვევაში დაუყოვნებლივ გამოცხადდეს შემთხვევის ადგილზე, მოახდინოს სათანადო რეაგირება და განახორციელოს კანონით გათვალისწინებული ღონისძიებები ძალადობის ფაქტის აღსაკვეთად.

ოჯახში ძალადობის ფაქტებზე რეაგირებისა და აღკვეთის კუთხით მნიშვნელოვანია განვიხილოთ სტატისტიკური მონაცემები დამცავი და შემაკავებელი ორდერების გამოცემის, მოძალადისა და მსხვერპლის სქესის ჭრილში.¹⁴

შს-ის სტატისტიკური მონაცემები შემაკავებელი ორდერის გამოცემის, მოძალადისა და მსხვერპლის სქესის ჭრილში

წელი	გამოცემული შემაკავებელი ორდერები	მსხვერპლი ქალი	მსხვერპლი კაცი	მოძალდე ქალი	მოძალდე კაცი
2015	2722	2301	337	185	2283
2016	3089	2614	388	226	2574
2017	4370	3599	497	393	3492
2018	7646	5875	1018	954	5671
2019	10266	7479	1561	1524	7030
2020	10321	7573	1571	1519	7197
2021 იანვარ-აპრილის თვეები	3146	2508	524	478	2407

¹⁴ სტატისტიკური მონაცემები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://info.police.ge/>> [ნვდომის თარიღი 3 ივნისი 2021].

როგორც წარმოდგენილი მონაცემებიდან იკვეთება, მზარდია შემაკავებელი ორდერების გამოცემის სტატისტიკა ბოლო შვიდი წლის განმავლობაში. მომატებულია როგორც მსხვერპლთა, ასევე მოძალადეთა რაოდენობა ორივე სქესის წარმომადგენლებში. აღსანიშნავია, რომ 2021 წლის ოთხი თვის მონაცემები უკვე სჭარბობს 2015 და 2016 წლების 12 თვის მონაცემებს და მიახლოებულია 2017 წლის 12 თვის მონაცემებთან. აღნიშნული შესაძლოა გამოწვეულია რამდენიმე ფაქტორით, როგორებიცაა:

- მოქალაქეთა ინფორმირებულობისა და ცნობიერების ამაღლება;
- სამართალდამცავი ორგანოებისათვის მიმართვიანობის მატება;
- თავად გაზრდილი ოჯახში ძალადობის ფაქტები.

საერთო სასამართლოების სტატისტიკური მონაცემები დამცავი ორდერის გამოცემის, მოძალადისა და მსხვერპლის სქესის ჭრილში¹⁵

წელი	გამოცემული დამცავი ორდერი	მსხვერპლი ქალი	მსხვერპლი კაცი	მოძალადე ქალი	მოძალადე კაცი
2018	141	140	26	25	130
2019	112	114	11	24	101
2020	104	100	13	17	93

როგორც წარმოდგენილი სტატისტიკური მონაცემებიდან ირკვევა, გამოცემული შემაკავებელი ორდერების რაოდენობა გაცილებით სჭარბობს იმავე საანგარიშო წელს გამოცემულ დამცავი ორდერების რაოდენობას, მაგალითად: 2020 წელს გამოცემულია 10321 შემაკავებელი ორდერი, მაშინ როდესაც დამცავი ორდერების რაოდენობამ 104-ს შეადგინა. აღნიშნული კი შესაძლოა რამდენიმე მიზეზით იყოს განპირობებული. კერძოდ, დამცავ ორდერს გამოსცემს სასამართლო, რაც თავის მხრივ ორდერის გამოცემისათვის უფრო მაღალ სტანდარტს აწესებს, გარდა ამისა, დამცავი ორდერის გამოცემა შემაკავებელ ორდერთან შედარებით დროში განწელილი პროცესია და ამ პერიოდში შესაძლოა მსხვერპლმა გადაიფიქროს, აპატიოს ან იმოქმედონ მასზე, რომ არ განიროს მოძალადე მაშინ, როდესაც შემაკავებელი ორდერი გამოიცემა უშუალოდ მომხდარი

ძალადობრივი ქმედების განხორციელებიდან უმოკლეს პერიოდში, რა დროსაც მსხვერპლის პოზიცია უფრო მყარია და სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლებისთვისაც მარტივია თავად ძალადობრივი ქმედების შეფასება.

4. შემაკავებელი, დამცავი ორდერების ანალიზი და რეკომენდაციები

ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ საქართველოს კანონი დამცავი და შემაკავებელი ორდერების გამოცემას, ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და გამოვლენის სამართლებრივ მექანიზმად მიიჩნევს. თუმცა, დამცავი და შემაკავებელი ორდერები რეპრესიულ ფუნქციებთან ერთად ოჯახში ძალადობის პრევენციისათვის მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. ცალკე საკითხია, რამდენად ეფექტურად ასრულებენ ისინი კანონმდებლის აღნიშნულ სულისკვეთებას. მიუხედავად მათი ეფექტურობის შესახებ ამრთა სხვადასხვაობისა, ცალსახაა, რომ ორდერის გამოცემა მნიშვნელოვანი მექანიზმია ადმინისტრაციული სამართალწარმოების ეტაპზე მეორეული ძალადობის ჩადენის თავიდან აცილების კუთხით, ვინაიდან ორდერები სწორედ იმ პრევენციულ მექანიზმებს განსაზღვრავენ, რომელთაც მოძალადეს ხელი უნდა ააღებინოს განმეორებითი ძალადობის ჩადენაზე. ცალკე საკითხია, თავად დამცავ და შემაკავებელ ორდერებში განწერილ ღონისძიებათა ეფექტურობა.¹⁶ რაც შეეხება თავად დამცავი და შემაკავებელი ორდერებით გათვალისწინებულ ღონისძიებებს, იგი მოცემულია ზემოაღნიშნული კანონის მე-10 მუხლის მე-32 პუნქტსა¹⁷ და სასკ-ის 25-ე მე-151 მუხლის მე-3 ნაწილებში.¹⁸ განვიხილოთ ზემოაღნიშნული კანონებით გათვალისწინებული ღონისძიებების

¹⁵ სტატისტიკური მონაცემები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<http://www.supremecourt.ge/ojaxshizaladobisstatistika/>> [წვდომის თარიღი 3 ივნისი 2021].

¹⁶ Roleff, T. L., 2004. Domestic Violence, (G. McOscar - Restraining Orders May Incite Domestic Violence), გვ. 134.
¹⁷ დანვრილებით იხ. მუხლი 10, საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <[#https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=17](https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=17)> [წვდომის თარიღი 26 ივნისი 2021].
¹⁸ დანვრილებით იხ. მუხლი 2515, საქართველოს კანონი საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <[#https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=83](https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=83)> [წვდომის თარიღი 26 ივნისი 2021].

რამდენიმე პრობლემატური საკითხი, კერძოდ, პრაქტიკაში საკმაოდ პრობლემატურ საკითხს წარმოადგენს მოძალადის გარიდება მსხვერპლის საცხოვრებელი ადგილიდან, განსაკუთრებით კი დამის სათეებში, ვინაიდან საკმაოდ ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც მოძალადეს არ აქვს სხვა საცხოვრებელი ადგილი, რაც გულისხმობს მის დატოვებას მთელი დამით ქუჩაში, აღნიშნულმა კი შესაძლოა სხვა დანაშაულებრივი ქმედების პროვოცირება გამოიწვიოს - მხედველობაში თუ მივიღებთ მოძალადის ალკოჰოლური თრობის ქვეშ ყოფნას, რაც საკმაოდ ხშირია ოჯახში ძალადობის დროს. გარდა აღნიშნულისა, შესაძლოა თავად მოძალადის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას შეექმნას საფრთხე წელიწადის ცივ დროს მის უმეტესად ყურადღებამდე დამის განმავლობაში გარეთ ყოფნის პერიოდში.¹⁹ გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ აღნიშნული უხეშად არღვევს თავად მოძალადის უფლებებსაც, თუმცა თავის მხრივ იცავს მსხვერპლს, მის მიმართ განმეორებითი ძალადობის შემთხვევისაგან. სახელმწიფომ უნდა შესთავაზოს რაიმე ალტერნატივა თავად მოძალადესაც, როდესაც მას უკრძალავს საცხოვრებელი ადგილით სარგებლობას, მაგ: არსებობდა ე.წ. „გამოსაფხიბლებელი ოთახები“, სადაც შეიძლებოდა დროებით მოთავსებულიყო მოძალადე, თუმცა და დღეის მდგომარეობით აღნიშნული ოთახები აღარ არსებობს და არც სათანადო საცხოვრებელ ალტერნატივას არ სთავაზობს სახელმწიფო მოძალადეს, რაც ხშირად თავად მსხვერპლს ათქმევინებს უარს სათანადო რეაგირებაზე, რათა უსახლკაროდ არ დარჩეს მისი მოძალადე მეუღლე.

ოჯახში ძალადობის განმეორებითი ფაქტის პრევენციისათვის უმნიშვნელოვანესია თავად მოძალადის მოქმედებაზე კონტროლისა და მონიტორინგის განხორციელების საკითხი. რამდენადაა დამოკიდებული მოძალადის კეთილ ნებაზე დაემორჩილოს დამცავ და შემაკავებელი ორდერით გათვალისწინებულ მოთხოვნას - განერიდოს მსხვერპლის საცხოვრებელ ადგილს, ან არ მიუახლოვდეს მის სამსახურსა და იმ ადგილს, სადაც მსხვერპლი იმყოფება? აღნიშნული საკითხი პრაქტიკულად მოძალადის ნებას იყო მინდობილი და მასზე მკაცრ მონიტორინგს სამართალდამცავი ორგანოები ვერ ახორციელებდნენ. აღნიშნული კი, გარკვეული კატეგორიის დამნაშავეებისათვის

შესაძლოა ყოფილიყო ქმედების განხორციელებისაგან თავის შეკავების საფუძველი, ხოლო ნაწილისათვის კი არა. ცალსახაა, რომ ეს საკითხი საჭიროებდა სათანადო მოწესრიგებას და მხოლოდ ორდერის დარღვევით გამოწვეულ სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობით მოძალადის დაშინების იმედად ყოფნა არ იყო ქმედითი და არსებითი მოძალადის ქმედების გავრცელებისათვის, ვინაიდან მას ყოველთვის შეეძლო სამართალდამცავი ორგანოებისაგან გვერდის ავლით მიახლოვებოდა მსხვერპლს და ჩაეღინა განმეორებითი ძალადობა. აღნიშნული პრობლემის გადასაჭრელად 2020 წელს შ.ს. მინისტრის ბრძანებით²⁰ ქვეყანაში დაინერგა თანამედროვე მიდგომა მოძალადისათვის ელექტრონული ზედამხედველობის დანერგვის სახით, რაც საშუალებას იძლევა, რეალურ დროსა და სივრცეში სათანადო ორგანოებს ჰქონდეთ ინფორმაცია მსხვერპლისა და მოძალადის ადგილსამყოფელის შესახებ. თავად მსხვერპლს კი შეუძლია რეალური საფრთხის არსებობის დროს გამოიყენოს დახმარების ე.წ. „SOS“ ღილაკი, რომელიც განგაშის სიგნალს აგზავნის ელექტრონული ზედამხედველობის სისტემაში.²¹ აღნიშნული ფუნქცია, კი ეხმარება სათანადო ორგანოებს მყისიერ რეაგირებასა და მსხვერპლის რევიქტიმიზაციის თავიდან აცილებაში. ელექტრონული ზედამხედველობის დანერგვა დასაშვებია განსაკუთრებულ შემთხვევებში და მისი მოქმედების ვადა განისაზღვრება არაუმეტეს შემაკავებელი ორდერის მოქმედების დროისა.²²

უნდა აღინიშნოს, რომ ელექტრონული ზედამხედველობის დანერგვამ ქვეყანაში უნდა აღმოფხვრას მოძალადის მოქმედებაზე უკონტროლობისა და მონიტორინგის

²⁰ იხ. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2020 წლის 26 აგვისტოს №126 ბრძანება ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების წესის დამტკიცების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4974072?publication=0>> [წვდომის თარიღი 4 ივნისი 2021].

²¹ იხ. მუხლი 8, პუნქტი 2, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2020 წლის 26 აგვისტოს №126 ბრძანება ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების წესის დამტკიცების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4974072?publication=0>> [წვდომის თარიღი 4 ივნისი 2021].

²² იხ. მუხლი 3, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2020 წლის 26 აგვისტოს №126 ბრძანება ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების წესის დამტკიცების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4974072?publication=0>> [წვდომის თარიღი 4 ივნისი 2021].

¹⁹ საქართველოს სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიში, 2015. ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა საქართველოში, გვ. 51.

განხორციელებლობის პრობლემა, გაზარდოს სამართალდამცავი ორგანოების ეფექტურობა ოჯახში ძალადობის განმეორებითი შემთხვევების თავიდან აცილებისა და მათი ფატალურად დასრულების რისკების შემცირებაზე.

გარდა ამისა, საკმაოდ პრობლემურია შემაკავებელი ორდერის ისეთი პირობა, რომელიც უკრძალავს მოძალადეს ყოველგვარ კომუნიკაციას მსხვერპლთან. ერთი მხრივ, აღნიშნული პირობა ემსახურება მსხვერპლის დაცვას ფსიქოლოგიური ძალადობის, შანტაჟისა და მექარისაგან. თუმცა, მეორე მხრივ, მოძალადისათვის ყოველგვარი კომუნიკაციის საშუალების აკრძალვა წინააღმდეგობრივია თავად ზემოაღნიშნული კანონის სულისკვეთებასთან, რომლის მიხედვითაც მთავარი არა მოძალადის დასჯა, არამედ მისი გამოსწორება, განმეორებითი ძალადობის თავიდან აცილება და მსხვერპლთან შერიგებაა, რაც გათვალისწინებულია კანონის მე-12 მუხლის მე-3 პუნქტსა და მე-13 მუხლში. საინტერესო საკითხია: ელემენტარული კომუნიკაცია მსხვერპლთან და საკუთარი ნივთების მსხვერპლის საცხოვრებელი ადგილიდან წამოღება უნდა ისჯებოდეს სისხლისსამართლებრივი წესით, თუ არა, მხოლოდ იმის გამო, რომ დაირღვა ორდერის პირობა? ამ კუთხით, საინტერესოა თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება²³, რომლის მიხედვითაც პირი სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაში მიეცა მხოლოდ და მხოლოდ იმის გამო, რომ მივიდა მსხვერპლის საცხოვრებელ კორპუსთან მამინ, როდესაც მას აკრძალული ჰქონდა 30 დღით მსხვერპლის საცხოვრებელ ადგილთან მიახლოება.

5. სისხლისსამართლებრივი რეგულირება

ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და პრევენციის კუთხით მნიშვნელოვან წინ გადადგმულ ნაბიჯად უნდა განვიხილოთ სსკ-ში განხორციელებული ცვლილებები, რომელთაც გაამკაცრეს სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ოჯახში ძალადობისათვის. აღსანიშნავია, რომ კოდექსის მე-11 პრიმა მუხლი დეტალურად ჩამოთვლის იმ მუხლებს, რომელთა ჩადენაც შესაძლებელია ოჯახში ძალადობისას. გარდა აღნიშნულისა,

მისი შენიშვნის პირველ ნაწილში მოცემულია ოჯახის წევრთა ლეგალური განსაზღვრება და დადგენილია პირთა წრე, ხოლო წინამდებარე მუხლის მეორე ნაწილმა „არა მხოლოდ მითითებულ მუხლში ჩამოთვლილი რომელიმე ოჯახური დანაშაულის განმეორებით ჩადენის შემთხვევაში დაუშვა არაერთგმისობა, როგორც დამამძიმებელი გარემოება, არამედ მაშინაც, როცა ამ კონკრეტული მუხლებით გათვალისწინებული ოჯახური დანაშაულების ჩადენას წინ კოდექსის 126-ე პრიმა მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული უსწრებდა“²⁴ გარდა აღნიშნულისა, ცვლილება შეეხო სსკ-ის 53-ე პრიმა მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ სასჯელის დანიშვნისას გასათვალისწინებელ დამამძიმებელ გარემოებას, რომელიც პირდაპირ უთითებს, რომ „დანაშაულის ჩადენა ოჯახის ერთი წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის მიმართ, არასრულწლოვნის მიმართ ან მისი თანდასწრებით...“ წარმოადგენს პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას კოდექსით გათვალისწინებული ყველა შესაბამისი დანაშაულისათვის. აღსანიშნავია, რომ წინამდებარე მუხლის პირველ ნაწილში კანონმდებელმა გაითვალისწინა გენდერული ნიშნით ან დისკრიმინაციის შემცველი სხვა ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებზე პასუხისმგებლობის დამძიმება.²⁵ რაც შეეხება კოდექსის კერძო ნაწილში განხორციელებულ ცვლილებებს, აღსანიშნავია, რომ მისი 111-ე მუხლის ჩამონათვალში მოცემული იყო 108-ე მუხლიც, ხოლო უახლესი ცვლილებების შედეგად ჩამონათვალში აღარ გვაქვს მოცემული 108-ე მუხლი, ვინაიდან ოჯახის ერთი წევრის მიერ მოერე წევრის განზრახ მკვლელობა გადავიდა 109-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ვ“ ქვეპუნქტში, რითაც კანონმდებელმა აღნიშნული ცვლილებით კიდევ უფრო გაამკაცრა სასჯელი მოცემული დანაშაულისათვის. ჯერ კიდევ 2012 წელს განხორციელებული ცვლილებების შედეგად, კოდექსს დაემატა 1261-ე მუხლი, ოჯახში ძალადობა, რომელიც ითვალისწინებს სისხლის-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას

²⁴ ხერხეულიძე, ი. და სხვები, 2019. სისხლის სამართალი ზოგადი ნაწილი. სახელმძღვანელო. მეოთხე გამოცემა. თბილისი: მერიდიანი, გვ. 504.

²⁵ დანვრითებით იხ. მუხლი 531, საქართველოს კანონი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=232>> [წვდომის თარიღი 25 ივნისი 2021].

²³ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 13 მარტის გადაწყვეტილება (საქმე №1/723-19).

ოჯახური დანაშაულისათვის, კერძოდ: ძალადობა, რომელიც შეიძლება გამოიხატოს ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ, ეკონომიკურ ძალადობასა ან იძულებაში, სისტემატურ შეურაცხყოფას, შანტაჟსა და დამცირებაში, რომელსაც არ მოჰყოლია კოდექსის 117-ე, 118-ე ან 120-ე მუხლებით გათვალისწინებული შედეგი. რაც შეეხება ოჯახში ჩადენილ სექსუალურ ძალადობასა და სექსუალურ იძულებას, ასეთი ქმედება დაკვალიფიცირდება სექსობრივი დანაშაულის შესაბამისი მუხლით, 111-ე მუხლზე მითითებით.²⁶ „აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული მუხლით დაწესდა პასუხისმგებლობა ისეთ ქმედებაზე, როგორცაა შანტაჟი, ხოლო, რაც შეეხება სისტემატურ შეურაცხყოფასა და დამცირებას, მისთვის სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაწესებულია სსკ-ის 1443-ე მუხლით, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს ქმედებები გამოიწვევს ძლიერ ფიზიკურ, ფსიქიკურ ტკივილს ან მორალურ ტანჯვას.“²⁷ სისტემატურ შეურაცხყოფასთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ დღეს მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსი არ ითვალისწინებს ასეთი ქმედების დასჯას, უკეთუ ის არაა განხორციელებული ოჯახის ერთი წევრის მიერ მეორე წევრის მიმართ და აქვს სისტემატური ხასიათი. შეურაცხყოფა სისტემურია, თუკი იგი ჩადენილია დროის მცირე ინტერვალის დაშორებით და მინიმუმ სამჯერ მაინც.²⁸ „შესაბამისად, საქართველოს სსკ-ის 1261-ე მუხლით არ დაისჯება პირი ერთჯერადი შეურაცხყოფისათვის, დამცირებისა და შანტაჟისათვის. ამდენად, პრაქტიკაში სამართლებრივი კვალიფიკაციისთვის მნიშვნელოვანია ერთმანეთისაგან გაიმიჯნოს შეურაცხყოფის ერთჯერადი და სისტემატური ფორმები.“²⁹ ამ კუთხით საინტერესოა თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება,³⁰ სადაც მოძალადე ხშირად აყენებდა სიტყვიერ შეურაცხყოფას საკუთარ მეუღლეს როგორც პირად, ასევე საჯარო სივრცეში, ეძახდა მას დებილს, იდიოტს და თუკი მას არ მოეწონებოდა მეუღლის ქცევა საჯარო სივრცეში, ეუბნებოდა, რომ „მოხვდებოდა ყურის ძირში“ და „რადგან

გათხოვდი უნდა მოითმინო“. თავად კი ალკოჰოლის ზემოქმედებაში ყოფნის პერიოდში გაცილებით აგრესიული ხდებოდა.

აღსანიშნავია 2018 წელს განხორციელებული ცვლილებები სსკ-ში. მოცემული ცვლილებების შედეგად გამკაცრდა პასუხისმგებლობა მოძალადის მიერ დამცავი და შემაკავებელი ორდერით გათვალისწინებული მოთხოვნების შეუსრულებლობისათვის, კერძოდ, აღნიშნულ ცვლილებებამდე მსგავს შემთხვევებში დგებოდა სამართალდამრღვევის პასუხისმგებლობა ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 175-ე სეკუნდა მუხლის პირველი და მეორე ნაწილის საფუძველზე, რაც ითვალისწინებდა პირისათვის ადმინისტრაციული პატიმრობის ან გამასწორებელი სამუშაოს შეფარდებას და სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა კი მხოლოდ მას შემდეგ დგებოდა, როცა აღნიშნული ადმინისტრაციულსახდელ დადებული პირი განმეორებით ჩაიდენდა იმავე ქმედებას. დღეს მოქმედი კანონმდებლობით კი ორდერით გათვალისწინებული მოთხოვნების შეუსრულებლობა ავტომატურად იწვევს სისხლის-სამართლებრივ პასუხისმგებლობას სსკ-ის 381-ე პრიმა მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად. 2020 წლის ცვლილებებით კი სსკ-ის 381-ე პრიმა მუხლის პირველი ნაწილით სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა კიდევ გაფართოვდა და დასჯად ქმედებად ითვლება „ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელებისას მოძალადის მიერ ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელების წესით განსაზღვრულ საგანგაშო ზონაში შეღწევა ანდა მოძალადის მიერ საგანგაშო, ან ბუფერული ზონის დატოვების შესახებ უფლებამოსილი პირის მოთხოვნის შეუსრულებლობა, ანდა მოძალადის მიერ ელექტრონული ზედამხედველობისთვის თავის არიდება, ესე იგი ქმედება, რომლის შედეგადაც შეუძლებელი გახდა ელექტრონული ზედამხედველობის განხორციელება“.³¹ ხოლო, რაც შეეხება სოციალური მუშაკის მიერ არასრულწლოვანის განცალკევების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილებისადმი დაუმორჩილებლობის საკითხს, ამ შემთხვევაში პირის სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაკავშირებულია ადმინის-

²⁶ ლეკვეიშვილი, მ., მამულაშვილი, გ. და თოდუა, ნ., 2019. სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი. წიგნი პირველი. მეშვიდე გამოცემა. თბილისი: მერიდიანი, გვ. 171-172.

²⁷ იხ. იქვე, გვ. 171-172.

²⁸ იხ. იქვე, გვ. 172.

²⁹ დავითაშვილი, გ., 2019. ოჯახში ჩადენილი სისტემატური შეურაცხყოფის სისხლის-სამართლებრივი ასპექტები. სისხლის სამართლის აქტუალური საკითხები, 4, გვ. 61.

³⁰ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 10 აპრილის გადაწყვეტილება (საქმე №1/5497-18).

³¹ დანვრილებით იხ. მუხლი 381¹, საქართველოს კანონი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=233>> [წვდომის თარიღი 4 ივნისი 2021].

ტრაციულ პრეიუდიციასთან, „კერძოდ, სსკ-ის 381-ე პრიმა მუხლით პასუხისმგებლობა დაეკისრება საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 175-ე სეკუნდა მუხლის შესაბამისად, ასეთი ქმედებისათვის ადმინისტრაციულსახდელ შეფარდებულ პირს.“³² აღსანიშნავია, რომ ზემოაღნიშნული ქმედებები, თუ ისინი ჩადენილია არაერთგზის, სსკ-ის 381-ე პრიმა მუხლის მესამე ნაწილით დამამძიმებელ გარემოებადაა მიჩნეული.³³

6. რისკების შეფასება და მართვა, როგორც ქალადობის ესკალაციის პრევენციის ფაქტორი სტამბოლის კონვენციისა და საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით

საერთაშორისო სამართალი აღიარებს სახელმწიფოს ვალდებულებას, განახორციელოს სათანადო ძალისხმევა ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხის განხილვისას. აღნიშნული სტანდარტი თანაბრად მოიცავს სახელმწიფოს ვალდებულებას, ჯეროვნად შეასრულოს მასზე დაკისრებული მოვალეობა ოჯახში ძალადობის პრევენციის, გამოძიების, სისხლისამართლებრივი დევნისა და ზიანის კომპენსაციის კუთხით.³⁴ ჯეროვანი ძალისხმევის კონცეფციას ე.წ. „Due Diligence,“ რომელიც გულისხმობს სახელმწიფოსათვის პასუხისმგებლობის დაკისრებას, კერძო პირთა მოქმედებების გამო, უკეთუ იგი არ გამოიჩინოს ჯეროვანი ძალისხმევა, საფუძველი ჩაეყარა Velasquez Rodriguez v. Honduras³⁵ საქმის განხილვისას ადამიანის უფლებათა ინტერ-ამერიკული სასამართლოს (IACHR) მიერ 1988 წელს. სადაც პირველად დაეკისრა პასუხისმგებლობა სახელმწიფოს, პირის იძულებით გაუჩინარების

გამო.³⁶ აღნიშნულ გადაწყვეტილებაში სასამართლომ აღნიშნა, რომ „უკანონო მოქმედებამ, რომელიც არღვევს ადამიანის უფლებებს და რომელიც თავდაპირველად არ არის უშუალოდ სახელმწიფოზე მიკუთვნილი (მაგალითად: იმის გამო, რომ წარმოადგენს ფიზიკური პირის მიერ ჩადენილ ქმედებას ან იმიტომ, რომ ვერ დადგინდა დამნაშავეს ვინაობა), შესაძლოა, გამოიწვიოს სახელმწიფოს საერთაშორისო პასუხისმგებლობა არაუშუალოდ მოქმედების გამო, არამედ იმის გამო, რომ სახელმწიფომ არ განახორციელა ჯეროვანი ქმედებანი დარღვევის თავიდან ასაცილებლად ან არ გასცა სათანადო პასუხი, როგორც ეს მოითხოვებოდა კონვენციის მიერ.“ სტამბოლის კონვენციის მე-5 მუხლი სწორედ სახელმწიფოს ჯეროვანი ძალისხმევის განხორციელებას ავალდებულებს, რომ სახელმწიფო იღებს ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას სათანადო ყურადღების გამოსაჩენად, რათა აღკვეთოს, გამოიძიოს, დასაჯოს და გაითვალისწინოს კომპენსაცია არასახელმწიფო პირების მიერ კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი ძალადობის აქტების ჩადენისთვის.³⁷ ხოლო აღნიშნული კონვენციის 50-ე, 51-ე, 52-ე და 53-ე მუხლები კი შეეხება სახელმწიფოს მიერ განსახორციელებელ ქმედებებს რისკის შეფასებისა და მართვის კუთხით.

ჯეროვანი ძალისხმევის განხორციელების კუთხით საინტერესოა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს რამდენიმე გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც სასამართლომ დააკისრა სახელმწიფოებს შესაბამისი კომპენსაციის გადახდა იმის გამო, რომ მათ მიერ განხორციელებული ქმედებები არ იყო ჯეროვანი რისკების შეფასებისა და ძალადობის ესკალაციის პრევენციისათვის. საქმეში „Opuz v. Turkey“ მომჩივანი აღნიშნავდა, რომ მისი და დედამისის მიმართ საკუთარი მეუღლე სისტემატურად ძალადობდა, რის შესახებაც არაერთხელ მიმართა შესაბამის უწყებებს. მიუხედავად მისი მოთხოვნისა, სახელმწიფო უწყებებმა ვერ შეძლეს მისი ჯანმრთელობისა და დედის სიცოცხლის

³² ლეკვეიშვილი, მ., მამულაშვილი, გ., თოდუა, ნ. და მუმლაძე, დ., 2020. სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი. წიგნი მეორე. მეექვსე გამოცემა. თბილისი: მერიდიანი, გვ. 613.

³³ ხერხეულიძე, ი. და სხვები, 2019. სისხლის სამართალი ზოგადი ნაწილი. სახელმძღვანელო. მეოთხე გამოცემა. თბილისი: მერიდიანი, გვ. 507.

³⁴ Rittenhouse, R. H., 2011. The Due Diligence Obligation to Prevent Violence Against Women: The Case of Pakistan, Legal Report, New York: გვ. 4.

³⁵ ob. Velasquez Rodriguez v. Honduras, 1988 Inter-Am. Ct. H.R. (ser. C) No. 4, 29/07/1988.

³⁶ Hasselbacher, L., 2010. State Obligations Regarding Domestic Violence: The European Court of Human Rights, Due Diligence, And International Legal Minimums of Protection, 8 Nw. J. Int'l Hum. Rts. გვ. 193.

³⁷ იხ. მუხლი 5, ნაწილი 2, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [წვდომის თარიღი 23 ივნისი 2021].

დაცვის უზრუნველყოფა. სასამართლომ აღნიშნულ საქმეში მიიჩნია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-2; მე-3; და მე-14 მუხლებით გათვალისწინებულ უფლებათა დარღვევა და აღნიშნა, რომ მოპასუხე სახელმწიფოს კანონმდებლობა არ იყო მოტივირებული ძალადობის პრევენციისა და რისკების სათანადოდ შეფასებისათვის, ამასთან სახელმწიფო ორგანოებს აშკარად შეეძლოთ განეჭვრიტათ მოსალოდნელი შედეგი საქმის ჯეროვანი შესწავლის საფუძველზე და „რომ სახელმწიფომ არა მარტო უნდა უზრუნველყოს შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის არსებობა, არამედ იზრუნოს პრაქტიკაში მის ეფექტიან იმპლემენტაციასა და აღსრულებამაც“. სასამართლომ აგრეთვე აღნიშნა, რომ „არ შეიძლება არაპროპორციული ტვირთი დაეკისროს ხელისუფლებას... იმისათვის, რომ დადგეს პოზიტიური ვალდებულება, უნდა დამტკიცდეს, რომ ხელისუფლებამ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა პირის სიცოცხლისადმი მესამე პირის სისხლისსამართლებრივი ქმედებით გამოწვეული რეალური და დაუყოვნებელი საფრთხის არსებობა მოცემულ დროს და რომ მათ, აღნიშნულის გათვალისწინებით, არ მიიღეს ზომები საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში, რომელიც მათ გონივრულობის ფარგლებში მოეთხოვებოდათ საფრთხის თავიდან ასარიდებლად“. გარდა აღნიშნულისა, უმნიშვნელოვანესი შეფასება მისცა სამართალდამცავი ორგანოების უმოქმედობას, როდესაც მსხვერპლი უკან გამოიხმობს წარდგენილ სარჩელს. სასამართლო აღნიშნავს, რომ „რაც უფრო სერიოზულია დანაშაული ან დიდი მომავალი დანაშაულების ჩადენის საფრთხე, მით უფრო გონივრულია, რომ პროკურატურამ განაგრძოს საქმის წარმოება საჯარო ინტერესების დასაცავად იმ შემთხვევაშიც კი, თუკი მსხვერპლი უკან გამოიხმობს წარმოდგენილ საჩივრებს. მსგავსი სამართლებრივი პრობლემის ამსახველია ევროსასამართლოს არაერთი გადაწყვეტილება, როგორცაცა: „ცივეკი თურქეთის წინააღმდეგ“³⁸ „ბევასკუა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ“³⁹ საქართველოში ოჯახში ძალადობის საქმეებზე რისკების შეფასება და მართვა ხორციელდება შ.ს.

მინისტრის ბრძანების⁴⁰ შესაბამისად, რომელიც დეტალურად განსაზღვრავს სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლების ქცევას, შეაფასონ და მიიღონ სათანადო ზომები, თავად განმეორებითი ძალადობის რისკებისა და რისკის სიმძიმის შეფასება ხორციელდება შემაკავებელი ორდერის ოქმში ასახული კითხვების საშუალებით. აღნიშნული კითხვარის შესაბამისად, შეიძლება გამოიკვეთოს განმეორებითი ძალადობის ჩადენის რისკის სამი დონე: დაბალი, საშუალო და მაღალი, რაც განაპირობებს სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლის შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებას. საქართველოს მიერ ჯეროვანი ძალისხმევის არ გამოჩენის კუთხით მნიშვნელოვანია, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის 2015 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე X და Y საქართველოს წინააღმდეგ.⁴¹ მოცემულ საქმეში მომჩივანი და მისი შვილი განიცდიდნენ ფიზიკურ და სექსუალურ ძალადობას რამდენიმე წლის განმავლობაში. პოლიციაში არაერთი საჩივრის წარდგენის მიუხედავად, აღნიშნულ ფაქტებზე გამოძიება არ დაწყებულა. ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტმა დაადგინა, რომ სახელმწიფომ ჯეროვანად ვერ შეასრულა საკუთარი მოვალეობა, გამოეძიებინა ადამიანის უფლებების დარღვევა და დაესაჯა დამნაშავე. ეს არის პირველი გადაწყვეტილება, რომელიც საქართველოს წინააღმდეგ გამოვიდა ოჯახში ძალადობის ფაქტზე არაეფექტური რეაგირების გამო.

7. საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკა და არსებული პრობლემები

ოჯახში ძალადობის აღკვეთის საკითხისათვის მნიშვნელოვანია, განვიხილოთ და კრიტიკულად შევაფასოთ საერთო სასამართლოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები ოჯახში ძალადობის საქმეებზე, რომლებიც ნათლად წარმოაჩენს სასამართლოს მიდგომებს ოჯახში

³⁸ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ცივეკი თურქეთის წინააღმდეგ, 23/02/2016, განაცხადი 55354/11.

³⁹ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ბევასკუა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, 12/09/2008, განაცხადი 71127/01.

⁴⁰ იხ. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2018 წლის 13 ივლისი №81 ბრძანება. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4262664?publication=0>> [წვდომის თარიღი 26 ივნისი 2021].

⁴¹ გაეროს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის გადაწყვეტილება საქმეზე X და Y საქართველოს წინააღმდეგ, 13/07/2015, განაცხადი 24/2009.

დანაშაულების განხილვისა და შეფასების კუთხით. აღსანიშნავია, რომ ოჯახში ძალადობის საქმეები განსაკუთრებული სპეციფიკით გამოირჩევა, ვინაიდან ასეთი კატეგორიის დანაშაულები არ გამოირჩევა მოწმეთა და მტკიცებულებათა სიმრავლით. ხშირად ბრალდება ემყარება მხოლოდ დაზარალებულისა და მისი ახლო ნათესავების ჩვენებებს. ხშირია შემთხვევები, როდესაც აღნიშნული პირები სარგებლობენ კანონით მათთვის მინიჭებული უფლებებით⁴² და არ აძლევენ სასამართლოს ახლო ნათესავის მამხილებელ ჩვენებას. რასაც პრაქტიკულად ჩიხში შეჰყავს სასამართლო და რეალურად მოძალადე სათანადო პასუხისმგებლობის დაკისრებისაგან თავს ალწევს. სწორედ, აღნიშნულ საკითხზე ამახვილებს ყურადღებას უზენაესი სასამართლო, 2019 წლის 3 ოქტომბრის №258აპ-19 გადაწყვეტილებაშიც.*

გარდა აღნიშნული საკითხისა უნდა აღინიშნოს, რომ საერთო სასამართლოებში მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვისას შეიმჩნევა არაერთგვაროვანი პრაქტიკის ჩამოყალიბება, ოჯახში ძალადობის საქმეებზე მოსამართლეთა მიერ მტკიცებულებათა შეფასებისა და გადაწყვეტილების დასაბუთების კუთხით. გამომდინარე იქიდან, რომ მოსამართლეები გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ინდივიდუალურად განსაზღვრავენ საქმეში არსებული მტკიცებულებების სტანდარტს, რაც განაპირობებს მოსამართლეთა მიერ განსხვავებული განაჩენების დადგენას მსგავსი საქმეების შემთხვევაში. შესაბამისად, მოსამართლეთა ნაწილი გარკვეული ტიპის მტკიცებულებებს მიიჩნევს საკმარისად გამამტყუნებელი განაჩენის დასადგენად, მაშინ, როდესაც მეორე ნაწილისათვის აღნიშნული არასაკმარისია, განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მსხვერპლი უარს აცხადებს ბრალდებულის

საწინააღმდეგო ჩვენების მიცემაზე. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია უზენაესი სასამართლოს განჩინება №766აპ-19, სადაც სასამართლომ აღნიშნა, რომ „სასამართლო პროცესზე საქმის არსებითი განხილვის დროს დაზარალებულის მხრიდან ახლო ნათესავის მამხილებელი ჩვენების მიცემაზე უარის თქმა არ ნიშნავს მის მიერ გამოძიების ეტაპზე მიწოდებულ ინფორმაციაში მოყვანილი ფაქტობრივი გარემოებების უარყოფას, ამიტომ ოჯახური დანაშაულის ხასიათის სპეციფიკიდან გამომდინარე, დაზარალებულის ჩვენების არარსებობის ან საქმის მასალებში ბრალდებულის მიმართ დაზარალებულის პრეტენზიის არარსებობის დამადასტურებელი დოკუმენტის არსებობის შემთხვევაშიც, ბრალდებულის პასუხისმგებლობის საკითხი უნდა გადაწყდეს საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებების საფუძველზე“.

ამ კუთხით საინტერესოა განვიხილოთ თბილისის საქალაქო სასამართლოს რამდენიმე გადაწყვეტილება. 2018 წლის 3 აგვისტოს გადაწყვეტილება⁴³, სადაც ბრალდებული გამართლდა წარდგენილ ბრალდებაში იმის გამო, რომ ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებები არ იყო საკმარისი და სასამართლო პროცესზე დაზარალებულებმა არ ისურვეს ოჯახის წევრის საწინააღმდეგო ჩვენების მიცემა. თუმცა საქმეში არსებობდა ექსპერტიზის დასკვნები, რომლებიც ადასტურებდნენ მსხვერპლთა სხეულებზე დაზიანებების არსებობას. ხოლო 2018 წლის 26 ივნისის განაჩენით⁴⁴ კი მსგავსი ფაქტობრივი გარემოებების საქმეზე სასამართლომ ბრალდებულის მიმართ გამოიტანა გამატყუნებელი განაჩენი. აღნიშნული კი ცხადყოფს, რომ აუცილებელია შემუშავდეს ოჯახში ძალადობის საქმეთა განხილვისა და მტკიცებულებათა შეფასების ერთიანი მიდგომა.

მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს მოსამართლეთა მიერ სასჯელი ზომის შეფარდება ოჯახში ძალადობის საქმეებზე. აღსანიშნავია, რომ „მოსამართლეების მხრიდან, უმეტეს შემთხვევაში ლმობიერი და ნაკლებად მკაცრი სანქციები გამოიყენება, რაც ბადებს კითხვისნიშნებს ოჯახში ძალადობისა და ოჯახური დანაშაულების საქმეებზე არაადეკვატურ მიდგომასა და მსხვერპლის ტანჯვის შეუფასებლობასთან დაკავშირებით.“

⁴² იხ. მუხლი 15; მუხლი 50, ნაწილი 1, ქვეპუნქტი „დ“; მუხლი 49, ნაწილი 1, ქვეპუნქტი „დ“; მუხლი 3 ნაწილი 2. საქართველოს კონონი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=129>> [წვდომის თარიღი 25 ივნისი 2021].

* „რომ ოჯახური დანაშაული, მისი ბუნებიდან გამომდინარე, მოწმეთა სიმრავლით არ გამოირჩევა. დანაშაულის მსხვერპლი შესაძლოა, მისი ოჯახის წევრისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თავიდან არიდებას ცდილობდეს. ამიტომ ოჯახური დანაშაულის ხასიათის სპეციფიკიდან გამომდინარე დაზარალებულის ჩვენების არარსებობისას ბრალდებულის პასუხისმგებლობის საკითხი უნდა გადაწყდეს საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებების საფუძველზე.“

⁴³ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 3 აგვისტოს გადაწყვეტილება (საქმე №1/192-18).

⁴⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 26 ივნისის გადაწყვეტილება (საქმე №1/209-18).

ძირითადად რეალური სასჯელი გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც ძალადობას სისტემური ხასიათი აქვს და პირი რამდენჯერმეა მიცემული პასუხისმგებლობაში.⁴⁵ აღნიშნულს ადასტურებს უზენაესი სასამართლოს მიერ არაერთ გადაწყვეტილებაში⁴⁶ მსჯავრდებულისათვის სასჯელისა და კვალიფიკაციის ცვლილება. განსაკუთრებით საინტერესოა უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილება,⁴⁷ რომლითაც შეიცვალა განაჩენი მსჯავრდებულის საუარესოდ.

აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ მოსამართლეები გადაწყვეტილების დასაბუთებისას არ იყენებენ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციის ნორმებს. რაც მიუთითებს იმაზე, რომ პირველი ინსტანციის მოსამართლეები და ადვოკატები არ არიან საკმარისად ინფორმირებულნი კონვენციის ნორმებთან მიმართებით, არ იყენებენ მათ პრაქტიკაში და შემოიფარგლებიან მხოლოდ ეროვნული კანონმდებლობის გამოყენებით.⁴⁸

8. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს სახელმწიფოთათვის სათანადო პასუხისმგებლობის ჩამოყალიბებასა და ოჯახში ძალადობაზე ჯეროვანი რეაგირების კუთხით. აღსანიშნავია, რომ ევროპული სასამართლო თავის გადაწყვეტილებებში ხაზგასმით მიუთითებს სახელმწიფოთა განსაკუთრებულ როლსა და მოვალეობაზე, რათა მათ დროული და სათანადო რეაგირება მოახდინონ ოჯახში ძალადობის ფაქტების გამოვლენის, აღკვეთისა და პრევენციის

კუთხით, ასევე ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დასაცავად. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია განვიხილოთ ევროპული სასამართლოს რამდენიმე მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება, რომლებიც ეხება სახელმწიფოს განსაკუთრებულ როლსა და მოვალეობას - დაიცვას ადამიანის სიცოცხლის უფლება. აღნიშნულ საკითხს შეეხება ევროსასამართლოს შემდეგი გადაწყვეტილებები: ოფუმი თურქეთის წინააღმდეგ,⁴⁹ ციციკი თურქეთის წინააღმდეგ,⁵⁰ დურმაზი თურქეთის წინააღმდეგ,⁵¹ ჰალიმი კლიჩი თურქეთის წინააღმდეგ,⁵² ბრანკო ტომაზიჩი და სხვები ხორვატიის წინააღმდეგ,⁵³ კონტროვა სლოვაკეთის წინააღმდეგ⁵⁴ და ტალპისი იტალიის წინააღმდეგ.⁵⁵ წინამდებარე გადაწყვეტილებებში ევროსასამართლომ მიიჩნია ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-2 მუხლის (სიცოცხლის უფლება) დარღვევა. ამასთან, სასამართლო აღნიშნავს, რომ „კონვენციის მე-2 მუხლი ავალდებულებს სახელმწიფოს მიიღოს სათანადო ზომები მის იურისდიქციაში მყოფი პირების დასაცავად“.⁵⁶ რაც გულისხმობს, „სახელმწიფოს პირველად მოვალეობას, უზრუნველყოს სიცოცხლის უფლების დაცვა, დააწესოს ეფექტური სისხლის სამართლის დებულებანი, რათა აღკვეთოს დანაშაულის ჩადენა პირის მიმართ სამართალდამცავი ორგანოების ეფექტური მოქმედებით, რომელიც მიმართული იქნება მსგავსი დარღვევების თავიდან აცილების, აღკვეთისა და დასჯისაკენ“.⁵⁷

⁴⁵ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, 2016. სისხლის სამართლის სასამართლო პროცესების მონიტორინგი თბილისისა და ქუთაისის საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოებში. მონიტორინგის ანგარიში N9, თებერვალი-ივლისი, გვ. 22.

⁴⁶ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს შემდეგი გადაწყვეტილებები: 2020 წლის 10 აპრილის (საქმე №149აპ-20). 2018 წლის 13 დეკემბრის (საქმე №355აპ-18). 2018 წლის 6 ივლისის (საქმე № 50აპ-18). 2018 წლის 01 მაისის (საქმე №591აპ-17).

⁴⁷ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილება (საქმე №456აპ-16).

⁴⁸ ქალთა საინფორმაციო ცენტრი, 2012. ოჯახში ძალადობის სფეროში არსებული კანონმდებლობისა და სასამართლო პრაქტიკის გენდერული ანალიზი. გვ. 62.

⁴⁹ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ოფუმი თურქეთის წინააღმდეგ, 09/06/2009, განაცხადი 33401/02.

⁵⁰ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ციციკი თურქეთის წინააღმდეგ, 23/02/2016, განაცხადი 55354/11.

⁵¹ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე დურმაზი თურქეთის წინააღმდეგ, 13/02/2015, განაცხადი 3621/07.

⁵² იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ჰალიმი კლიჩი თურქეთის წინააღმდეგ, 28/06/2016, განაცხადი 63034/11.

⁵³ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ბრანკო ტომაზიჩი და სხვები ხორვატიის წინააღმდეგ, 15/01/2009, განაცხადი 46598/06.

⁵⁴ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე კონტროვა სლოვაკეთის წინააღმდეგ, 31/05/2007, განაცხადი 7510/04.

⁵⁵ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ტალპისი იტალიის წინააღმდეგ, 02/03/2017, განაცხადი 41237/14.

⁵⁶ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ელ.სი. ბი. გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, 09/06/1998, განაცხადი 23413/94.

⁵⁷ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ნაჩოვა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, 06/07/2005, განაცხადები 43577/98 და 43579/98.

აღნიშნულის გარდა, მნიშვნელოვან გარემოებას წარმოადგენს ევროპული სასამართლოს მიდგომა ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე მსხვერპლის მიმართ განხორციელებული ფიზიკური ძალადობის შეფასება, როგორც წამებისა და არაადამიანური მოპყრობა. თავის მხრივ, სასამართლო ადგენს სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულების დარღვევას ზემოაღნიშნული კონვენციის მე-3 მუხლთან (წამები აკრძალვა) მიმართებით, როდესაც სახელმწიფომ ვერ უზრუნველყო ჯეროვანი რეაგირება და მსხვერპლთა დაცვა წამებისა და არაადამიანური მოპყრობისაგან.* თავის მხრივ, სახელმწიფოს აქვს როგორც პოზიტიური, აგრეთვე ნეგატიური ვალდებულებები. ნეგატიური ვალდებულება გულისხმობს, რომ სახელმწიფო თავად არ ჩაერიოს თავისუფლებათა განხორციელებაში გაუმართლებლად და საკმარისი საფუძვლის გარეშე, არ მიიღოს ისეთი კანონი, ანდა გამოიყენოს ისეთი ღონისძიება, რომელიც ასეთ ჩარევას გულისხმობს.⁵⁸ „რაც შეეხება პოზიტიურ ვალდებულებებს, იგი გულისხმობს სახელმწიფოს ვალდებულებას, დაიცვას იგი სხვა პირთა მხრიდან ჩარევისაგან და გაატაროს ღონისძიებები ამ თავისუფლებათა დაცვობის უზრუნველსაყოფად, უფლების აღსადგენად და ზიანის გამოსასწორებლად“.⁵⁹ განსახილველ შემთხვევაში სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება გაგებულ უნდა იქნას შემდეგნაირად, რომ უზრუნველყოს მის იურისდიქციაში შემავალი პირების დაცვა წამების ან არაადამიანური მოპყრობისაგან და თუ მსგავს ფაქტს ექნება ადგლი, მოახდინოს სწრაფი და ჯეროვანი რეაგირება. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია ევროსასამართლოს განმარტება, კონვენციის მე-19 მუხლსა და პრინციპებზე დაყრდნობით, „რომ კონვენცია გამიზნულია, დაიცვას უფლებები არა თეორიულად და ილუმორულად, არამედ პრაქტიკულად და ეფექტურად. სასამართლო უნდა დარწმუნდეს, რომ სახელმწიფოს ვალდებულება,

დაიცვას თავის იურისდიქციაში მყოფთა უფლებები, ადეკვატურად სრულდება“.⁶⁰

დასკვნა

ოჯახში ძალადობა თანამედროვე სამყაროს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სოციალურ-სამართლებრივ პრობლემას წარმოადგენს. წინამდებარე სტატიაც სწორედ აღნიშნულ პრობლემას შეეხება, რომელშიც შეძლებისდაგვარად არის ასახული და წარმოჩენილი ოჯახში ძალადობის პრობლემატური და მნიშვნელოვანი სამართლებრივი საკითხები.

განალღებელი და თვალსაჩინოებისათვის ილუსტრირებულია მოძალადის მთავარი მამოძრავებელი ასპექტი და საშუალებები, ძალადობის გზით მოიპოვოს მსხვერპლზე ძალაუფლება და კონტროლი.

სტატიის ფარგლებში კრიტიკულად შეფასდა ოჯახში ძალადობის პრევენციის ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი და სისხლისსამართლებრივი მექანიზმები. გამოიკვეთა ის პრობლემები, რომლებიც დაკავშირებულია დამცავი და შემაკავებელი ორდერით გათვალისწინებული პირობების შესრულების მონიტორინგთან და თავად ამ ორდერთა ეფექტურობის საკითხი, ოჯახში ძალადობის პრევენციის კუთხით. მოყვანილი და განალღებელია სათანადო სტატისტიკური მონაცემები, რომლებიც ადასტურებს ოჯახში ძალადობის ფაქტების მზარდ ტენდენციას. მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფომ, ერთი მხრივ, დაიცვას დამარალბულის უფლებები და შეუქმნას მას სათანადო პირობები, იცხოვროს ძალადობისაგან თავისუფალ გარემოში, ხოლო, მეორე მხრივ, გაატაროს აქტიური და სათანადო სარეაბილიტაციო ღონისძიებები მოძალადის რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციის კუთხით. სახელმწიფოს ვალდებულებების უკეთ წარმოსაჩინად განალღებელია რისკების შეფასებისა და მართვის როგორც ქართული კანონმდებლობა, აგრეთვე სტამბოლის კონვენციის შესაბამისი დებულებები.

სტატიის ფარგლებში მოყვანილი და განალღებელია როგორც საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკა, აგრეთვე

* აღნიშნულ საკითხზე დანვრილებით იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს შემდეგი გადაწყვეტილებები: E.S. and Others v. Slovakia, 15/09/2009, Application 8227/04; E. M. v. Romania, 30/10/2012, Application 43994/05; Valiulien v. Lithuania, 26/03/2013, Application 33234/07; Eremia and Others v. The Republic of Moldova, 28/05/2013, Application 3564/11; M.G. v. Turkey, 22/03/2016, Application 646/10; Bâlşan v. Romania, 27/05/2017, Application 49645/09; D.M.D. v. Romania, 3/10/2017, Application 23022/13.

⁵⁸ ბურდული, ი. და სხვები, 2013. საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი. თავი მეორე. საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი. თბილისი: შპს პეტიტი, გვ. 56.

⁵⁹ იქვე. გვ. 56.

⁶⁰ იხ. ევროპის სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ნიკოლოვა და ველიჩკოვა ბულგარეთის წინააღმდეგ, 20/12/2007, განაცხადი 7888/03.

ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებები ოჯახში ძალადობის საქმეებზე. გამოიკვეთა რამდენიმე მნიშვნელოვანი პრობლემა, რაც ახასიათებს საერთო სასამართლოებს, კერძოდ, მკაფიოდ ჩანს მოსამართლეთა მიერ არაერთგვაროვანი პრაქტიკის დამკვიდრება, განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მსხვერპლი უარს ამბობს მოძალადის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემაზე და მოსამართლეთა შედარებით ლმობიერი დამოკიდებულება მოძალადეთათვის მკაცრი სასჯელის ზომის გამოყენების კუთხით. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლომ მტკიცებულებათა შეფასების დროს

ვაითვალისწინოს გამოძიების ეტაპზე არსებული მსხვერპლის პოზიცია და საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებები. გამომდინარე იქიდან, რომ ოჯახში ძალადობის საქმეები სპეციფიკურ მიდგომას საჭიროებს. უნდა აღინიშნოს, რომ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების გამოყენება განაჩენის დასაბუთებისას არ ხდება. მნიშვნელოვანია, საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა (განსაკუთრებით ქვედა ინსტანციისა) ინფორმირებულობის გაზრდა საერთაშორისო ნორმებისა და გადაწყვეტილებების შესახებ.

ბიბლიოგრაფია:

ნორმატიული მასალა:

1. საქართველოს კანონი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=233>> [წვდომის თარიღი 4 ივნისი 2021].
2. საქართველოს კანონი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=232> [წვდომის თარიღი 25 ივნისი 2021].
3. საქართველოს კანონი საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=83>> [წვდომის თარიღი 26 ივნისი 2021].
4. საქართველოს კანონი ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=0>> [წვდომის თარიღი 20 მაისი 2021].
5. საქართველოს კანონი ქალთა მიმართ ძალადობის ან/და ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=17#!>> [წვდომის თარიღი 20 მაისი 2021].
6. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2018 წლის 13 ივლისის №81 ბრძანება. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4262664?publication=0>> [წვდომის თარიღი 26 ივნისი 2021].
7. ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია. [ინტერნეტი]

ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [წვდომის თარიღი 23 ივნისი 2021].

სასამართლო პრაქტიკა:

1. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილება (საქმე №456აბ-16).
2. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2020 წლის 10 აპრილის გადაწყვეტილება (საქმე №149აბ-20).
3. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 13 დეკემბრის გადაწყვეტილება (საქმე №355აბ-18).
4. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილება (საქმე № 50აბ-18).
5. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2018 წლის 01 მაისის გადაწყვეტილება (საქმე №591აბ-17).
6. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 13 მარტის გადაწყვეტილება (საქმე №1/723-19).
7. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 10 აპრილის გადაწყვეტილება (საქმე №1/5497-18).
8. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 3 აგვისტოს გადაწყვეტილება (საქმე №1/192-18).
9. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 26 ივლისის გადაწყვეტილება (საქმე №1/209-18).
10. Velasquez Rodriguez v. Honduras, 1988 Inter-Am. Ct. H.R. (ser. C) No. 4, 29/07/1988.
11. Decision of the European Court of Human Rights, Bevascua et al. V. Bulgaria, 12/09/2008, Application 71127/01.

12. Decision of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women in the case of X and Y v. Georgia, 13/07/2015, application 24 / 2009.
13. Decision of the European Court of Human Rights, Opuz v. Turkey, 09/06/2009, Application 33401/02.
14. Decision of the European Court of Human Rights, Civek v. Turkey, 23/02/2016, application 55354/11.
15. Decision of the European Court of Human Rights, of Durmaz v. Turkey, 13/02/2015, application 3621/07.
16. Decision of the European Court of Human Rights, Halime Kilic v. Turkey, 28/06/2016, application 63034/11.
17. Decision of the European Court of Human Rights, Branko Tomašić and Others v. Croatia, 15/01/2009, Application 46598/06.
18. Decision of the European Court of Human Rights, Kontrovà v. Slovakia, 31/05/2007, application 7510/04.
19. Decision of the European Court of Human Rights, Talpis v. Italy, 02/03/2017, application 41237/14.
20. Decision of the European Court of Human Rights, L.C.B. v. the United Kingdom, 09/06/1998, Application 23413/94.
21. Decision of the European Court of Human Rights, Nachova and Others v. Bulgaria, 06/07/2005, applications 43577/98 and 43579/98.
22. Decision of the European Court, Nikolova and Velichkova v. Bulgaria, 20/12/2007, Application 7888/03.

BIBLIOGRAPHY: _____

Normative materials:

1. Law of Georgia Criminal Code of Georgia. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=233>> [Accessed 4 June 2021]. (in Georgian)
2. Law of Georgia Criminal Procedure Code of Georgia. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=129>> [Accessed 25 June 2021]. (in Georgian)
3. Law of Georgia Administrative Procedure Code of Georgia. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=83>> [Accessed 26 June 2021].
4. Law of Georgia on Prevention of Domestic Violence, Protection and Assistance to Victims of Domestic Violence. [online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=0>> [Accessed 20 May 2021] in Georgian)
5. Law of Georgia on Prevention of Violence against Women and / or Domestic Violence, Protection and Assistance to Victims of Violence. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=17#>> [Accessed 20 May 2021] (in Georgian)
6. Order №81 of the Minister of Internal Affairs of Georgia of July 13, 2018. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4262664?publication=0>> [Accessed 26 June 2021]. (in Georgian)
7. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [Accessed 23 June 2021]. (in Georgian)

Judicial practice:

1. Decision of the Supreme Court of Georgia, January 9, 2017 (Case №456Ap-16). (in Georgian)
2. Decision of the Supreme Court of Georgia, April 10, 2020 (Case № 149Ap-20). (in Georgian)
3. Decision of the Supreme Court of Georgia, December 13, 2018 (Case № 355Ap-18). (in Georgian)
4. Decision of the Supreme Court of Georgia, July 6, 2018 (Case № 50 Ap-18). (in Georgian)
5. Decision of the Supreme Court of Georgia, May 1, 2018 (Case №591Ap-17). (In Georgian)
6. Decision of the Tbilisi City Court, March 13, 2019 (Case №1 / 723-19). (in Georgian)
7. Decision of the Tbilisi City Court, April 10, 2019 (Case №1 / 5497-18). (in Georgian)
8. Decision of the Tbilisi City Court, August 3, 2018 (Case №1 / 192-18). (in Georgian)
9. Decision of the Tbilisi City Court, July 26, 2018 (Case №1 / 209-18). (in Georgian)
10. Velasquez Rodriguez v. Honduras, 1988 Inter-Am. Ct. H.R. (ser. C) No. 4, 29/07/1988. (in English)
11. Decision of the European Court of Human Rights, Bevascua and others V. Bulgaria, 12/09/2008, Application 71127/01. (in English)
12. Decision of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women in the case of X and Y v. Georgia, 13/07/2015, application 24 / 2009. (in English)
13. Decision of the European Court of Human Rights, Opuz v. Turkey, 09/06/2009, Application 33401/02. (in English)
14. Decision of the European Court of Human

- Rights, Civek v. Turkey, 23/02/2016, application 55354/11. (in English)
15. Decision of the European Court of Human Rights, Durmaz v. Turkey, 13/02/2015, application 3621/07. (in English)
16. Decision of the European Court of Human Rights, Halime Kilic v. Turkey, 28/06/2016, application 63034/11. (in English)
17. Decision of the European Court of Human Rights, Branko Tomašić and Others v. Croatia, 15/01/2009, Application 46598/06. (in English)
18. Decision of the European Court of Human Rights, Kontrovà v. Slovakia, 31/05/2007, application 7510/04. (in English)
19. Decision of the European Court of Human Rights, Talpis v. Italy, 02/03/2017, application 41237/14. (in English)
20. Decision of the European Court of Human Rights, L.C.B. v. the United Kingdom, 09/06/1998, Application 23413/94. (in English)
21. Decision of the European Court of Human Rights, Nachova and Others v. Bulgaria, 06/07/2005, applications 43577/98 and 43579/98. (in English)
22. Decision of the European Court, Nikolova and Velichkova v. Bulgaria, 20/12/2007, Application 7888/03. (in English)

REFERENCES:

- Shengelia, R. and Shengelia, E., 2015. Family and Inheritance Law (Theory and Practice). Tbilisi: Meridian, p.11. (in Georgian)
- Kukava, T., "Translator", 1995. Aristotle, Politics. Part One. Tbilisi: p.13. (in Georgian)
- Metreveli, L., 2017. Domestic violence and aspects of the victim's psychological state. Current Issues in Criminal Law, 2, Meridiani, p. 57. (in Georgian)
- Law of Georgia on Prevention of Domestic Violence, Protection and Assistance to Victims of Domestic Violence. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=0>> [Accessed 20 May 2021]. (in Georgian)
- Article 3, Law of Georgia on Prevention of Violence against Women and / or Domestic Violence, Protection and Assistance to Victims of Violence. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=17#>> [Accessed 20 May 2021]. (in Georgian)
- Okeric'-Zaid, A., 2016. Practice Guide: Domestic Violence Addendum to the Judicial Violence Case Evaluation in Bosnia and Herzegovina, Sarajevo, p. 9. (in English)
- Council of Europe, 2016. Preventing and Combating Domestic Violence against Women, A learning resource for training law enforcement and justice officers, p. 5. (in English)
- Council of Europe, Stop Domestic Violence against women. [online] Available at: <https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Aboutdomesticvio_en.asp> [accessed 18 June 2021]. (in English)
- Power and control wheel. [online] Available at: <<http://allaboutyou.ge/ძალაუფლებებისა-და-კონტროლი/>> [Accessed 18 June 2021]. (in Georgian)
- Preventing and Responding to Domestic Violence, Trainee's manual for law enforcement and Justice Sectors in Vietnam, Hanoi 2011, 2 end Ed., p. 31. (in English)
- Meskhi, M., 2011. Domestic Violence - Moral and Legal Aspects of the Problem. Journal of International Law, 1, p. 65. (in Georgian)
- Preventing and Responding to Domestic Violence, Trainee's manual for law enforcement and Justice Sectors in Vietnam, Hanoi 2011, 2end Ed., p. 32. (in English)
- Ibid. p. 31.
- Statistical data. [online] Available at: <<https://info.police.ge/>> [Accessed 3 June 2021]. (in Georgian)
- Statistical data. [online] Available at: <<http://www.supremecourt.ge/ojaxshizaladobisstatistika/>> [accessed 03 June 2021]. (in Georgian)
- Roleff, T. L., 2004. Domestic Violence, (G. McOscar - Restraining Orders May Incite Domestic Violence). p.134. (in English)
- For details, see article 10, Law of Georgia on Prevention of Violence against Women and / or Domestic Violence, Protection and Assistance to Victims of Violence. [online] Available: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/26422?publication=17#>!> [Accessed 26 June 2021]. (in Georgian)
- For details, see article 25¹⁵, Law of Georgia Code of Administrative Procedure of Georgia. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=83>> [Accessed 26 June 2021]. (in Georgian)
- Special Report of the Public Defender of Georgia, 2015. Violence against Women and Domestic Violence in Georgia, p. 51. (in Georgian)
- Order №126 of the Minister of Internal Affairs of Georgia of August 26, 2020. On the approval of the rule of electronic supervision [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5015796?publication=0>> [Accessed 4 June 2021]. (in Georgian)
- Article 8, Paragraph 2, Order №126 of the Minister of Internal Affairs of Georgia of August 26, 2020. On

- the approval of the rule of electronic supervision [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5015796?publication=0>> [Accessed 4 June 2021]. (in Georgian)
22. Article 3, Order №126 of the Minister of Internal Affairs of Georgia of August 26, 2020. On the approval of the rule of electronic supervision. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5015796?publication=0>> [Accessed 4 June 2021]. (in Georgian)
 23. Decision of the Tbilisi City Court , March 13, 2019 (Case №1 / 723-19). (in Georgian)
 24. Kherkheulidze, I. And others, 2019. General Law in Criminal Law. Handbook. Fourth Edition. Tbilisi: Meridiani, p. 504 (in Georgian)
 25. For details, see article 53¹, Law of Georgia Criminal Code of Georgia. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=232>> [Accessed 25 June 2021]. (in Georgian)
 26. Lekveishvili, M., Mamulashvili, G. and Todua, N., 2019. Private part of criminal law. Book One. Seventh edition. Tbilisi: Meridian, pp. 171-172. (in Georgian)
 27. Ibid. pp. 171-172.
 28. Ibid. p.172.
 29. Davitashvili, G., 2019. Criminal aspects of systematic abuse committed in the family. Current issues of criminal law, 4, p. 61. (in Georgian)
 30. Decision of the Tbilisi City Court, April 10, 2019 (Case №1 / 5497-18). (in Georgian)
 31. For Details see Article 381¹, Law of Georgia Criminal Code of Georgia. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16426?publication=233>> [Accessed 4 June 2021]. (in Georgian)
 32. Lekveishvili, M., Mamulashvili, G., Todua, N. and Mumladze, D., 2020. Private part of criminal law. Book Two. Sixth edition. Tbilisi: Meridiani, p. 613. (in Georgian)
 33. Kherkheulidze, I. and others, 2019. General Law in Criminal Law. Handbook. Fourth Edition. Tbilisi: Meridiani, p. 507. (in Georgian)
 34. Rittenhouse, R. H., 2011. The Due Diligence Obligation to Prevent Violence Against Women: The Case of Pakistan, Legal Report, New York: p. 4. (in English)
 35. Velasquez Rodriguez v. Honduras, 1988 Inter-Am. Ct. H.R. (ser. C) No. 4, 29/07/1988. (In English))
 36. Hasselbacher, L., 2010. State Obligations Regarding Domestic Violence: The European Court of Human Rights, Due Diligence, And International Legal Minimums of Protection, 8 Nw. J. Int'l Hum. Rts. p. 193. (in English)
 37. Article 5, Part 2, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3789678?publication=0>> [Accessed 23 June 2021]. (in Georgian)
 38. Decision of the European Court of Human Rights, Civek v. Turkey, 23/02/2016, application 55354/11. (In English)
 39. Decision of the European Court of Human Rights, Bevascua and others V. Bulgaria, 12/09/2008, Application 71127/01. (In English)
 40. Order №81 of the Minister of Internal Affairs of Georgia of July 13, 2018. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4262664?publication=0>> [Accessed 26 June 2021]. (in Georgian)
 41. Decision of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women, X and Y v. Georgia, 13/07/2015, application 24 / 2009. (in English)
 42. Article 15, article 50, Part 1, Subparagraph “d”; article 49, part 1, Subparagraph “d”; article 3, Part 2. Law of Georgia Criminal Procedure Code of Georgia. [online] Available at: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=129>> [Accessed 25 June 2021]. (in Georgian)
 43. Decision of the Tbilisi City Court , August 3, 2018 (Case №1 / 192-18). (in Georgian)
 44. Decision of the Tbilisi City Court , July 26, 2018 (Case №1 / 209-18). (in Georgian)
 45. Georgian Young Lawyers Association. 2016. Monitoring of criminal trials in Tbilisi and Kutaisi city courts and courts of Appeal. Monitoring Report N9, February-July, p. 22. (in Georgian)
 46. Decisions of the Supreme Court of Georgia: April 10, 2020 (Case № 149ap-20). December 13, 2018 (Case № 355ap-18). July 6, 2018 (Case № 50 Apr-18). May 1, 2018 (Case №591App-17). (in Georgian)
 47. Decision of the Supreme Court of Georgia, January 9, 2017 (Case №456ap-16). (in Georgian)
 48. Women’s Information Center. 2012. Gender Analysis of Legislation and Judicial Practice in the Field of Domestic Violence, p.62. (in Georgian)
 49. Decision of the European Court of Human Rights, Opuz v. Turkey, 09/06/2009, Application 33401/02. (in English)
 50. Decision of the European Court of Human Rights, Civek v. Turkey, 23/02/2016, application 55354/11. (in English)
 51. Decision of the European Court of Human Rights, Durmaz v. Turkey, 13/02/2015, application 3621/07. (in English)
 52. Decision of the European Court of Human Rights, Halime Kilic v. Turkey, 28/06/2016, application 63034/11. (in English)
 53. Decision of the European Court of Human Rights, Branko Tomašić and Others v. Croatia, 15/01/2009, Application 46598/06. (in English)
 54. Decision of the European Court of Human Rights, Kontrovà v. Slovakia, 31/05/2007, application 7510/04. (in English)

55. Decision of the European Court of Human Rights, *Talpis v. Italy*, 02/03/2017, application 41237/14. (In English)
56. Decision of the European Court of Human Rights, *L.C.B. v. the United Kingdom*, 09/06/1998, Application 23413/94. (in English)
57. Decision of the European Court of Human Rights, *Nachova and Others v. Bulgaria*, 06/07/2005, applications 43577/98 and 43579/98. (In English)
58. Burduli, I. and others, 2013. *Commentary on the Constitution of Georgia*. Chapter Two. Citizenship of Georgia. Fundamental human rights and freedoms. Tbilisi: Petiti Ltd., p. 56. (in Georgian)
59. Ibid. p. 56.
60. Decision of the European Court, *Nikolova and Velichkova v. Bulgaria*, 20/12/2007, Application 7888/03. (in English)